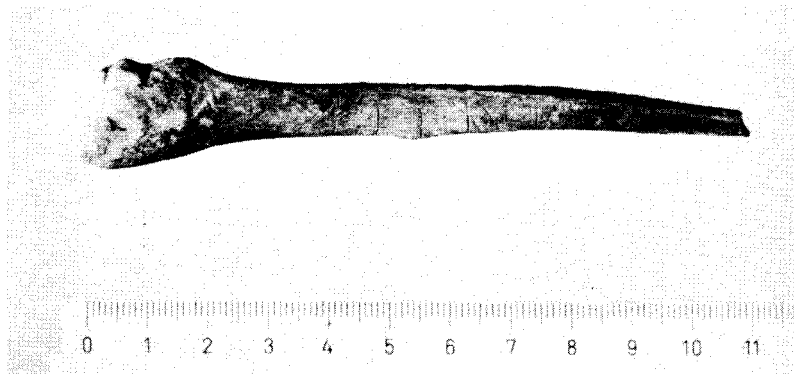

[0458]

IN RUNEFYNST UT EENUM

It tal Aldfryske runeynskriften is okkerjiers wer greater wurden troch de warberens fan in man, dy't niget oan 'e âldheidkunde hat. It lok tsjinne nammentlik de Hear G.M. de Vries to Delfsyl, doe't er yn 1972 op 'e Eenumhichte (Eenumhoogte), in terp ûnder Eenum yn 'e Grinslânske gemeente 't Zandt, in runebonkje foun. De eigener wie fuortdaliks ré om syn oanwinst in skoftsje ôf to stean oan it Biologysk-Archeologyske Ynstitút fan 'e Grinzer Universiteit. Dêrmei hat er rjocht op 'e tank fan allegearre, dy't har nou en letter mei dat tsjûgenis út it forline dwaende hâlde wolle. Op it neamde ynstitút waard it nije stik hifke fan Drs. J.W. Boersma, wylst Dr. W.A. Casparie foar seldsum moaije en skerpe foto's ret hat. De âldheidkundigen fornijden my fierders, dat de runetekens op in *metapodium* of griffelbonkje fan in hynder oanbrocht binne. De iene, stompe ein fan it 11,1 sm. lange bonkje is 1,9 sm. breed; de oare, skerpe útein hat in bridte fan 0,4 sm.

Ofb. 1. C.F.D. fan 'e R.U. to Grins

Binammen as men wit hwat him yn 'e lêste jierren to uzes op it runemêd ôfspile hat, docht him as fansels de frage by jin op oft it ynskriфт wol echt is. Om dy slimme kwestje út to meitsjen, moatte wy sawol it materiael as de ynfike tekens achtslaen. Is it bonkje jong - lit ús sizze in trije of fjouwer hûndert jier -, dan moat ek de ynskripsje jong en fan gefolgen falsk wêze. Datearret it stikje bonke dêrfoaroer út 'e terpetiid, dan binne der twa mooglikheden: òf wy hawwe mei oarspronklike runen út 'e selde

snuorje to krijen, òf de tekens waerden fan in 20ste-ieuske¹ forfalsker ynsnien. Om't de âldens fan it bonkje neffens faklju net yn 'e kiif stiet, sille de runetekens sels útwize moatte, oft it ynskrift al as net "echt" is.

Ofbylding 2. Foto Dr. W.A. Casparie

Ofbylding 3. Tekening fan A.J. Lotgering

Lyk as oan 'e ôfbyldingen, hjirboppe bliken docht, binne meiïnoar sawn tekens yn it bien griffe. De earste, hwat knoffelich ynritste rune is sûnder mis in nei lofs steande *u*. It twadde en sawnde teken hawwe de wenstige foarm fan 'e *i*. It fyfte hâld ik ek foar in *i*, al falt dêrby de skeane rjochting op, mar it mes fan 'e fiker kin dêr

útskamp t wêze. It trêdde teken jowt likemin as it sechste swierrichheden, tinkt my. Hoewol't it sydstreekje deun njonken de haedstêf oanbrocht waerd, komt foar nû. 2 en 6 allinne de *l* yn 'e bineaming. It fjirde teken by einsluten stelt de bikende *g*-rune foar. Wy krije sadwaende nei omstaverjen de lêzing *uilgili* en om't it ynskrift loftsinnend is, moatte wy foar de forklearring fan *iligliu* útgean. By sa'n koarte tekst is it saek, dat wy alderearst oan in eigennamme tinke. Slacht men nou E. Förstemann syn *Altdeutsches Namenbuch I*² op, dan sjocht men dêr yn spjalt 948 de twastammige nammen *Ilmot*, *Iliswit* en *Iliwin*. It earste gearstallende diel sit fierders noch yn 'e Aldheechdútske namme *Ilprant*, dy't neffens J. Schatz² fan 804 oant 856 sa likernôch tweintich kear yn Freising foarkomt. It foarste lid *ili-* stiet yn forbân mei it tiidwurd: âsaks. *îlian*, âhd. *îlen*, *îllan*; mhd., mnd., mnl. *îlen*, nhd. *eilen*, nnl. *ijlen* 'jin haestje, war dwaen'. Sa'n elemint lyk as *îli-*, dêr't it 'hastige, gystene, forheftige, fûle' mei oantsjut wurdt, strykt folslein mei de Germaenske bineamingswize, dy't tige de klam lei op 'e striid en alles hwat dêrmei anneks wie. Forlykje fan dat oangeande it ûnbidige tal gearsettingen mei *bald* 'dryst, krigel, rêd' en *svind* (ags. *swîð*, âfrysk, âsaks. *swîth*) 'sterk, forheftich, gysten, gleon, fûl'. It twadde stik *-gliu* op 'e Eenum runefynst is neffens my in ôflieding fan ydg. **ghleu-*, in útwreiding fan 'e ydg. wurdstamme **ghel-* 'strielje, glânzje, skitterje'³. In ydg. grounfoarm **ghleu-uo-* moast him yn it Aldfrysk ta **gliuwe* ûntjaen, om't *eu* dêr foar *w* yn *iu* oergiet (forl. ydg. **dreu-uo-* > Afrysk *triuwe* 'trou'). Lyk as *Liu* op it Britsumer stêfke út *Liuwe* forkoarte is, sa stiet ek *gliu* njonken *gliuwe*. Bisibbe oan *gliu(we)* < ydg. **ghleu-uo-* binne de troch lûdwiksel út ydg. **ghlou-uo* ûntstiene foarmen: goat. *glaggwô*, byw. 'sekuer', *glaggwaba*, byw. 'soarchsum', ânoarsk *gloggr* 'klear, krekt, tûk', âhd., âsaks. *glau* 'tûk, skerp, skrande', nnd. *glau* 'strieljend, klear, tûk', ags. *glêaw* 'tûk, feardich, bired'. De ydg. wikselfoarm **ghlou-uo-*, germ. **glawwa-*, is allyksa yn eigennammen to finen, lyk as troch âhd. *Glauperaht* en *Glaumunt*, beide út 'e achtste ieu, biwiisd wurdt (sj. Förstemann, spj. 657).

It is net sa ienfâldich en bytiden sels ûnmooglik om in Aldgermaenske namme mei ien wurd yn in hjoeddeiske tael wer to jaen. Ut it oersjoch oer de bisibbe foarmen komt as algemiene bitsjutting fan *îli-* 'krigel' en fan *gliu* 'tûk' nei foaren. Bitinke wy lykwols, dat foar nnd. *glau* noch de bitsjutting 'strieljend' opjown wurdt en yn âlde twastammige nammen de oarspronklike bitsjutting fan 'e gearstallende dielen gauris trochskimeret, dan soe in omskriuwing mei 'strieljend troch striidberens' ek to forantwurdzjen wêze.

Ta bislút moat de saek útiten wurde, dy't yn 'e oanrin op 't aljemint brocht is, to witten de kwestje fan 'e echtens. It wol my net oan, dat it ynskrift falsk wêze soe, hwant:

- 1) der sit slot en sin yn it ynskrift, it lit him as in manljusnamme forklearje;
- 2) de namme *Iligliu* 'strieljend troch striidberens' is tekenjend foar de Germaenske bineamingswize;
- 3) nammen mei *îli-* binne minmachtich, mar wol goed oerlevere, forl. âhd. *Ilimot, Iliswit, Iliwin, Ilprant*;
- 4) alhiel op himsels stiet de lûdfoarm *gliu* (< ydg. **ghleu-uo-*) fan 'e ydg. stamme **ghleu*, dy't mei de *o*-trep as **ghlou-uo* (germ. *glawwa-*) wol yn eigennammen forskynt, forl. âhd. *Glaumunt, Glauperaht*;
- 5) it is net oan to nimmen, dat in forfalsker sa'n kleare keardel wêze soe, dat er net allinne trochkrûpt wie yn Förstemann syn *Namenbuch*, mar ek noch de Germaenske lûdregels goed tapasse koe!

Oan 'e echtens fan 'e Eenummer runefynst mei dêrom net twivele wurde. De Aldfryske runefoarrie is wer in nijsgjirrich stik oan tafoege. Foar runologen bliuwt der sa wurk oan 'e winkel - en dat is in goed ding fansels!

Grins, rispmoanne 1974

W.J. Buma

NOATEN:

1. Yn 'e 19de ieu pielde to uzes noch gjinien mei it forfalskjen fan runen!
2. J. Schatz, *Über die Lautform ahd. Personennamen*, yn: *Zeitschr. f. deutsches Altertum*, Bd. 72 (1935), § 4 (oanhelle fan H. Kaufmann, *Ergänzungsband zu Ernst Förstemann Personennamen. München-Hildesheim* 1968, s. 185).
3. J. Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern 1959, s. 433.